

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Vers. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

quid de ille terra fieret, cogitabat: quam diuinus in cubiculo suo ruerat causa habere volebat. Forè accidit, ut ego, & collega meus, Episcopus Synicensis E. clefia, Maximinus, in primo esset: ut veniremus rogauit, & venimus. Cumque nobis omnia retulisset, & hoc petiuit, ut in foderetur alicubi, et ibi orationum locus fieret: ubi etiam possent Christiani ad celebranda que Dei sunt congregari. Non restitimus: factum est. Erat ibi iuuenis paralyticus rusticanus, qui hoc audito peruenit ad parauitibus suis, ut illum ad eum locum sanctum non cessanter offerrent. Quo cum fuisset allatus, orauit, atque inde continuo pedibus suis saluus abscessit.

Rem tam preciosam mirabiliumque effectricem siue ceterentia referuari non debuisset omnes intelligant, cum in ea honoretur Dei præsentia, & benignitas. Verum illa Zuingliana sunt ex Claudio Taurinensi, Hieronymo Pragensi, Wiclefo, aliisque. Nos veterem Ecclesiam, ipsosque Apostolos in reliquiarum veneratione sequimur.

§. 3. Psalmus 21. de Dauide, & Christo agit: nam cum iam morti destinatus esset & fugisset, domus eius spoliata est, vestesque diuifæ inter inimicos. Nam non modo non pepererunt ceteris, sed uxorem etiam rapuerunt, alique dederunt. Quocirca & Matthæus & Ioannes monuerunt, ut ostenderent Christum nihil peritum, nisi quod oraculo, iam olim Deus prænu- ciavit.

VERSUS 37.

Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam. Hic est Iesus Rex Iudæorum.

QVÆSTIO I.

Quis titulus in cruce fuerit scriptus?

§. 1. **N**otus est priscorum iudiciorum ritus, quo volebant elogia damnatorum tabula appē- di indicare, aut voce præconis edicere. Id omnibus damnatis commune fuit. Apud Eusebium l. 5. Titulus est ille: *Hic est Atrialus Christus filius Iudæi*. De cruce, Syrus dicit *על חביתא דמורעתי*, *in signum mortis*: Titulum Heb. æum nobis fingit Bullingius: cum Syrus fuerit, & in Syro testamento huc in modum scribat *הוה ירשוע מלכא דיהודה*. Hic Iesus rex Iudæorum, in alio additur *Nazarenus*. Christus & Iudæi, utroque titulo, ille quidem, quod rex crucifigatur, hi vero, quod Messiam crucifixerunt. Interim omnibus nationibus profermat illo Salus ostenditur. Vix enim quicquam Ierusalem erat, qui ex ipso linguis aliquam non nosset: Syriacam autem esse inscriptionem constat ex Salmerone, aliisque, quæ Romæ tituli partem viderunt. Deinde ex textu, quem in Evangelio Hebræa dicuntur, Syriaca fuit, seu noua Hebræa, non vetera, itaque & Pilatus illa lingua usus est. Denique plurimis oram voluit esse inscriptionem Pilatus, non ergo veteri Hebræa scribi oportuit, quæ in vulgus nota non erat.

§. 2. Pilato mens fuit suam in iudicando iniquitatem elogio illo palliare: quasi regni affectatoris fixisset. Sæbat enim innocentem a plerique existimari. Crimen aliud non erat, nisi quia rex erat. Id postea Christianis obtigit, quorum solum nomen in cruce vocabatur. Tertull. Apolog. cap. 2. Sed illud *filium regis* datur, quod odia publico necessarium est, confessio patris, & non ex animo criminis. quando si de alio nomine cognoscitur, non sit in confesso eo nomen hominide, vel *filii regis*, vel publici hostis (ut de vestris & agis loquitur) scilicet filius ad pronuntiandum, nisi & consequentia erant, qualiter facti, numerum, locum, tempus, consocios suus.

Adami Conzen in Euang. Tom. I.

Et cap. 44. At enim illud detrimentum Reipublicæ tam grande quam verum nemo circumspicit, illam iniuriam ciuitatis nullus expendit, cum tot iusti impenduntur, cum tot innocentes erogantur. Vestros enim iam contestamur auctores, qui quorundam iudicandis custodiis præsidetis, qui sententias elogia disjungitis: tot a vobis nocentes variis criminum elogiis recensentur, quis illic sicarius? quis manticularius? quis sacrilegus, aut corruptor, aut lauantium prado? quis ex illis etiam Christianus ascribitur? aut cum Christiani no titulo offeruntur, quis ex illis etiam talis, quales tot nocentes. de vestris semper afluat carcer, de vestris semper metalla suspirant, de vestris semper bestia saginantur, de vestris semper munerarij noxiarum greges pascent, nemo illic Christianus, nisi plene tantum Christianus, aut si & aliud, iam non est Christianus.

§. 3. Latrones adiuncti sunt, ut eius innocentia Latrones obscuraretur, imo princeps latronum videretur, reuera ut ostenderet, quibus liberandis aduenisset. Inter hæc factum est, quod in Psalmis est: *Omnes videntur me irriserunt me*. Dicunt: *Vah qui destruis: & exalta- ris*, Syrus *כאן*, Heach. exprobrantes cum gaudio, quod liberare se non valeat. Syrus: *Libera animam tuam*.

In Marco est idem, ut Iob 39. 28. Isa. 44. 26. Ezech. 25. 3. Psalm. 34. 21. Iustinus hinc probat Christum esse Messiam, contra Tryph.

Imo ipsi Iudæi dum spectando & insultando exacerbant dolores, se ipsi reuincunt, dum enim fatentur alios ab eo saluos factos esse, vere saluatorem, non impostorem profitentur. Inter irrisores vers. 41. Syrus etiam ponit Pharisæos. Descendat, inquit, *Kai niseboudi* & *en* *auto* in ipsum, ita & Mollensis, alij *niseboudi* *en* *auto*. In eo versantur autem inimici, ut Deo exolum esse ostendant, neque enim latronibus insultabant, sed innocenti, cuius innocentia pendentis in cruce eorum pectora torquebat. Hoc olim Dauidi pari modo impropertur.

Liberet nunc, si vult, eum. duplex constructio: liberet eum nunc, si vult, Græcus *ῥυτὸν αὐτόν, εἰ θέλει αὐτόν*. Liberet nunc eum, si vult eum. ita & Syrus *כאן* Ech zeba bech. Si complacet in illo.

VERSUS 45.

A sexta autem hora tenebra factæ sunt super uniuersam terram usque ad horam nonam.

QVÆSTIO I.

Qua hora crucifixus est?

§. 1. **A** hora sexta tenebræ factæ sunt super uniuersam terram, usque ad horam nonam. Eodem modo Marc. 15. 33. Lucas 23. 44.

At Marcus 25. vers. ait fuisse horam tertiam, cum eum crucifigerent. Quomodo illa concilianda sint verba Marci cum Ioanne, qui hora quasi sexta damnatum scribit, iam considerandum est. Comestor, & ex eo Erasmus mendam parrant, & pro græco 3. quod est signum numeri tertii & salinus reponendum putat signum 6. quod senarij est nota: verum cum sit antiquissima difficultas, & veteres textum vitiatum non dixerint, cum etiam in Latinis, Græcis, Syris Lectio omni- constantem omnia exemplaria habeant tertiam, non nium li- est sciendus ille nodus, sed legitime soluendus. brorum re-

§. 2. Dies apud Hebræos duodecim horis diuide- batur, prima ab ortu solis incipiebat duodecima oc- Hora ciui- casu finiebat. Eadem & noctium diuisio. Alia erat Ies. & dierum & noctium partitio ciuiliis, & ad opera ac-

Bbb 2 commo-

latores, in 13. lib. ita dicens: Quarto a. anno C CII.
Olympiadis magna & excellens inter omnes, quæ an-
tequam acciderant, defectio solis facta: dies hora 6. ita
intenebrosam noctem versus, vt stellæ in cælo visæ
sint, terræq; motus in Bithynia Nicææ vrbis multas
domus subuerterit. Hæc supradictus vir.

Nepotus Philopostemus est, sed et Thall⁹: de illo Africani⁹ Ἡρόδοτος αὐτὸν καλεῖται· μὴ δὲ διὰ τοῦτο ἀποκαλεῖται τὸν ἱεροπλάτην, ἐπεὶ οὗτοι δικαίως αὐτόν· Sine ratione, vi mihi videtur Thallus tenebris illis s. hystor. Eclipsis putamus. Nā cum Plenitudo esset, nō poterat Eclipsis esse. Quē et Tert. Apolog. refert, ita veteres existimasse. Eodē momentodies, mediū orbē signātore flos, subducta est, D. I. quīquid putauit, q̄ id quog, super Christo predicatū nō fuerit, etiā eum mūdīs casibz, zelatū in archibus vestris haberi. Melanct. Aug. l. 3. de ciuit. Dei. c. 15. & Ep. 8o. ad Hel. Ofro. Aliquotq; Græcorum libros ait id ēsignari Laeti. l. 4. c. 10. Sybillā p̄dictū referre. Nec sanē pretereundū, q̄ ait Te- ul. esse in archivis eorū, quo mai^r ex Gētilibz, nō pōt dari testimonium, Sed p̄cipuū est Dionysij testimoniu^m, qui dicit Polycy bī contra Apolliph. offendit Christi dignitatē. ἐπεὶ τὴν εὐλογίαν λέγει πρὸς τῆς ἐν ὁρίων σωτηρίας σαυρά γεγεννησάμενης. ἀμφοτέρω γδ ᾧτε καὶ ἐκείνου αἵμα παρόντες καὶ συνεζώστε, καθ' ὃδεως τῷ νόμῳ τὴν σελήνην ἐμπλήττεισαν ἐρωτήριον· ἐγὼ γὰρ συνόδεος ἔσομαι αὐτίς ἐν αὐτῇ δούλῃ τῆς ἐνάτης ὥρας· ἅγιος τις ἐ- στω, eis ᾧ ἡλίος διέμετρον ὑπερφύας ἀντικατα- στασι. ἀναμνήσκον τὴν κ̄τερον αὐτῶν· οἷο δὲ ὅτι καὶ τὴν ἐκείνου αὐτῶν ἀναβλαστάνει ἐξ ἀρχαίου ἀρχαιοσύνην, καὶ μετὰ τὴν ἡμέραν περὶ αὐτῶν ἤθεσον. εἰπε ἀναπόδιπτον καὶ ἀντιπαρὸς αὐτῶν καὶ τὸν ἐκείνου, καὶ τὴν ἀνακαθάρσειν, ἀλλ' οὐδ' οὗ διέμετρον ἐναγίης γεγενημένην. Γούνατι ἐστὶ ἐπεὶ κατὰ τὸ ὑπερφύη καὶ μόνα ζωεύσῃ τῶ παναγίῳ δυνατῇ, τῶ ποιεῖν μετέλα καὶ ἐξείστατων ἐκείνων ἀριθ- μῶν, ταῦτά μοι σοι θεμιτὸν εἶπε, καὶ ἐδυνατόν, δοτις οὕτως φαιερ, ἐν ἡμέρῃ, καὶ πρὸς ἐμέ τιν' ἑτε καὶ συμπληροῦσαι σοι, καὶ συ- νειδέσθαι, καὶ συναγαγεῖν πάντα, καὶ συναγαγεῖν, ἀμείψῃ μου εἰσὶν ἑτε ἐκ οὗδ' ὅθεν ἐ ἀπολλοφάνης ἀπέ- ρχεται πρὸς ἐμέ, ὡς περ τὰ γενεόμενα, συμβαλλόν ἔφη, πολλὰ καλὰ δινοῖς τε, θείαν ἀμοιβὰν παραγράψαι. Ιουλι- αίας ᾧ ὑπερόφον ἡμῶν εἰρησθῇ σὺ τὴν ικανοσύνην λαλεῖ πον- τίσαν ἀπολλοφάνην, καὶ πρὸς ἀρχὴν ἐν ἡμέρῃ σου θεωρεῖ τὴν ὑπερόφον ἀπολλοφάνην, καὶ ἵσως ἐκ ἀπαξιώσεώς ἀπε- ρχεται μακάρι τῇ ὑπερόφον της θερηκείας ἡμῶν ἀληθείαν.

Abeo, quare, quid lentior de defectione solis q̄ conseruator in cruce actus est, excipit, Eram⁹. n. vna ambo, & stabamus ad Heliopolim, lunā inopinato ē sol obiectentem cernebamus, neq; .n. coniunctionis tempus erat: rursusq; cum eadē ab hora 9. ad vesperū ē mediet solis linea pręter naturę ordinē opponēbat. Redige a. etiam aliquid aliud ei in memoriā. Scit .n. enām obieci ipsum tā nobis visum esse oriri ab ortu eius, & ad solis extremū peruenire: postea repedare: rursusq; non ab eadē parte solis ē obieci & recessum euenire, sed recessum ab ea quę vt ita dicā naturali, ex diametro erat cōtraria. Hac tant mirabilia illius tem- poris que Christus auctor rerum cūm efficere solus potest, qui facit magna & mirabilia quorum non est numerus. Hęc Polycarpe si fas tibi est ei dicito, & si po- tes Apollophanes, ea refelle: cōtra me, qui tum se- cretum & adfui, & apexi, & exquiuisi omnia cum summa admiratione. Certe tum quidē ē diuinate, hand scio unde, a pollophanes cepit & mihi tanquā quę fierēt, condisce, dixit: Sunt ista, & bone Dionysi, diuinatū rerū vicissitudines. Hęc ā nobis quanto epistolę ratio postulatbar, diciē sunt. Tu vero & quę desunt supplere potes, & p̄fectē offerre cōsecrareq; Deo vniū q. magna sapientia editurus, & q̄ fortitan p̄ gramme sustinebit

placide sapiētiā religionis nostræ veritatē discere.

[illegible]

Quid ipetas dictū. ſi de electribus deliquit Solis, q
fa & ſciatur Domino ad alutalū i cruce pēdente. Ambo
nos, ego nimirū & ipſe apud Helioſopolim in Egyptū pſen
tes (nā ea inoleuitat apud q̄ eos cōſuevit, vt inde
cūq; peregrinatione in Egyptū capelleret, cauſa p̄dic
cede Mathel.) ambo ſine quā ſat iſolare hanc eclip
ſim p̄ximius: & q̄ ſupenda quadā nouitate ac p̄er
rationem Mathematicā cōiungeret impediō miraba
mur. Luna quippe erat & 10. ad ſolē relata, iuxta dia
metri rōnem: quo q̄ tēpore nunquā alias cōigit ſo
li fieri deliquium. Neq; in eclipſis ſolaris accidit, niſi
ſoli Luna interciderit, ſubq; ſolē intercalaris redā ſui
peragat curſum. Tū vero importuna erat, & intēp
ſitaria ratio inter lunarū ſynodi. Sed & hoc admiratio
ne digniſſimū. Ab hora ſiquidē 6. ad 9. vīq; ea con
git eclipſis, & a 9. ad ſc; vel perā ſecundū diametrū
ſoli Luna erat oppoſita. Proinde memoriā illi renoua
alterius cuiuſq; ſiam, & eſt ſtronicis canonibus pe

Cur defec-
tus solis
non fueris
naturalis.

